

A Szt. Bertalan templom É-i oldalhajójának területén a rétegrendet részletekből raktuk össze, az összes réteg egységesen sehol sem jelentkezett.

- Kemény, erősen kavicsos, köves, sárga, agyagos altalaj
- 1. szint: A középkori templom É-i oldalhajójának elméleti első járószintje, ami nagyjából megegyezik a római kori külső talajszinttel
- Világosbarna, kevert, kavicsos, helyenként köves réteg (feltöltés, planírozás)
- 2. szint: A templom megemelt, második járószintje, mészkőlapok
- Vörös, téglamálladékos, meszes, habarcsos, laza réteg a mészkőlapok felszínén
- Habarcsos, köves laza omladék; sárgásbarna, kevert, habarcsos, helyenként köves réteg; köves-téglás omladék
- 3. szint: Hódoltságkori járószint; kőlapok, agyag, habarcsos köves
- Szürke, kemény, humuszos réteg (valószínűleg 18. századi járószint, de hódoltságkori is lehet)
- Szürkésbarna kevert, helyenként köves, téglás (újkori-modern feltöltés, feltöltődés)
- Modern útburkolat és annak alapozása.

A relatív kronológiát az alábbiak szerint tudtuk meghatározni.³⁶

1. Római sír építmény.
2. Kőfalú épület részben az É-i oldalhajó É-i falának helyén (Búzás Gergely észrevétele és feltételezése a 2006. évi kutatás eredményei alapján).
3. A középkori templom főhajója és a szentély É-i oldala mellé sekrestye épül. Kérdés, hogy az egyhajós templom építésével vagy utána, azonban mindenképp az É-i oldalhajó előtt, ugyanis a későbbi É-i oldalhajó és az ahhoz tartozó melléképület (sekrestye) területére esnek a falak.
4. Megépül a korábbi egyhajós templom É-i oldalhajója, a korábbi szentélyt K-i irányban meghosszabbítják, a szentély É-i oldala mellé új, nagyobb melléképület (sekrestye) épül. A belső járószintet az 1. szinten alakítják ki. A 26., 28. és 29. sz. objektumok visszabontási szintje alapján a sekrestyében a belső járószintnek a 3. szinten kellett lennie.

5. Csak kisebb, bizonytalan alperiódus: a sekrestyét kettéosztják egy közfallal.

6. Megemelik az É-i oldalhajó belső járószintjét ~0,6 m-rel. Az É-i templomfal elé kripták épülnek, az É-i oldalhajót K-i irányban meghosszabbítják. Ez az időszak lehet a templom háromhajóssá bővítésének időszaka. Vagy ekkor vagy akár később a visszabontott korábbi, É-i

hajót záró K-i templomfal helyén egy félköríves lépcső épül, az É-i falat áttörik.

7. Az É-i oldalhajó É-i oldala elé oldalkápolnák (?) épülnek, az É-i oldalhajó É-i falát ehhez áttörik a nyílások számára.

8. A hódoltságkorban, még a dzsámi építése előtt falépítési tevékenység mutatható ki.

9. A dzsámi építésekor visszabontják a templomfalat, idővel legalább részlegesen kövezett külső teret hoznak létre a dzsámi körül.

Mivel egy szűk sávban volt lehetséges a kutatás, így maradtak bizonytalanságok. A felügyelet során a kriptákat nem tárhattuk fel. Az elért eredmények egyértelmű igazolására a középkori templom É-i oldalhajójának területén nagyobb felületű hitelesítő régészeti feltárással lenne szükség.

TÓTH ISTVÁN ZSOLT

437. Pécs, 48-as tér (KÖH 39482)

(Baranya megye) Tö

2009. október 28-án a tér K-i felén az Európa Kulturális Fővárosa közterületek projekt keretében egy vízakna ásása során török sírok kerültek elő.

Az első bolygatott állapotban volt, semmilyen régészeti megfigyelésre nem volt lehetőség. A következőt feltártuk: Ny-K-i tájolású felnőtt sírja. A koponya arccsontja és a lábfejek hizányoztak. A koponya feltámasztva, a kezek a mellkason keresztben, a lábak párhuzamosan nyújtva voltak. Ennek a két sírnak a csontanyagát október 30-án a temetkezési vállalat munkatársai tévedésből dokumentálás előtt felszedték és elszállították.

A harmadik sír november 2-án került elő. Háton fekvő, Ny-K-i tájolású gyermekváz. A koponya félrebillenve, arccal D felé nézett, a bal kézfej a hastájékon, a jobb kézfej a mellcsonton volt, a lábak párhuzamosan nyújtva. Melléklete nem volt.

Az ugyanaznap előkerült negyedik sír DNy-ÉK tájolású, háton fekvő felnőtt csontváz volt. A koponya arccal felfelé nézett, mindkét kézfej a hastájékon, a lábak párhuzamosan nyújtva voltak. Melléklete nem volt.

ORBÁN GÁBOR

438. Pér határa

(Győr-Moson-Sopron megye) B, Ró, Á, Kö

2009. márciusban helyszíni szemlét tartottam Pér határában, a fejlesztésre kijelölt területeken.

Kámvás-kúti-dűlő (KÖH 71969): A községtől ÉNy-ra, a tervezett logisztikai terület határát jelentő ÉK-DNy-i irányú dűlőút és a rá merőleges Kámvás-kúti-csatorna közötti területen szórványosan atipikus őskori edénytöredékeket és egy homokkőtöredéket gyűjtöttem. A felszíni leletanyag a dűlőúttal párhuzamosan elnyúló foltban jelentkezett. A telepnyom alig észrevehető kiemelkedésen helyezkedik el, a felszín innen főleg a Kámvás-kúti-csatorna irányába lejt.

³⁶ A templom építéstörténetének kidolgozására a JPM és KÖSZ eredményei alapján Búzás Gergelyt kérték fel. A többszörös egyeztetés után a kidolgozott periodizációt ő fogja leadni, mint dokumentációt. Az itt közölt relatív kronológia a vele folytatott egyeztetések eredményein alapulnak.

Mindszentpuszta É-i széle (KÖH 51432): A faluból É-i irányban kivezető út Ny-i oldalán nagy kiterjedésű bronzkori, római kori és Árpád-kori telepnyomot azonosítottam. A lelőhely a Vezenseny-ér magaspartján található, jól érzékelhetően követi a patak folyását, és hosszan elnyúlik É-D-i irányban, enyhén ívelődve. A lelőhely É-i részén intenzíven jelentkeztek az őskori kerámia-töredékek, melyek száma D felé haladva fokozatosan csökkent. Ezzel párhuzamosan viszont megjelentek az Árpád-kori edénytöredékek, melyek szórványosan a Vezenseny-ér hídjához vezető útig előfordultak. Ugyanitt néhány római cserép is jelentkezett.

Söptéri-dűlő (KÖH 67199): A községtől ÉNy-ra, a 83. sz. főút és a Vezenseny-ér között markáns homokdomb emelkedik. Felszínén közepes intenzitással őskori és középkori kerámia-töredékek jelentkeztek, jellegtelen oldaltöredékek. A telepnyom a domb magasabb részeire korlátozódik, a kiemelkedés alacsonyabb lejtőin leletanyag nem került elő.

TAKÁCS KÁROLY

439. Piliscsév, Kopasz-hegyi-dűlő (KÖH 72757)

(Komárom-Esztergom megye) I

2009. december 2–3-án öt Ny-K tájolású, egyszerű földsírt bontottunk ki, melyekben koporsómaradványokat nem lehetett megfigyelni. A sírok betöltése általában sóderrel kevert volt. A feltárt terület 4×6–7 m. December 1-jén a rendőrség már felszedett egy vázat (felnőtt férfi maradványait), így a területen összesen hat sír volt.

A sírokba négy felnőttet, két férfit és két nőt, valamint két Inf. I. korú gyermeket temettek. A halottak minden esetben nyújtott helyzetben, a hátukon feküdtek, a karokat általában a medencére hajtották. Melléklet (bronzgyűrű) csak a 2. sz. sírban nyugvó nőnél és a 3. sz. sírban eltemetett gyermeknél (bronzgyűrű, gyöngyök) voltak. A leletek egyike sem korhatározó.

Valószínűleg a magasságponttal jelzett domb rejti a temetőt.

Munkatárs: Berta Adrián régészhallgató (ELTE).

MERCZI MÓNIA – TARI EDIT

440. Pilismarót, Nyárfa utca (KÖH 2526)

(Komárom-Esztergom megye) B

2009. májusban kétnapos próbaásatás során a 3180 hrsz. ingatlanon egy családi ház 10 m²-es kazánházának mélyebb részét tártuk fel, valamint megvizsgáltuk az alapozási árkokat is. A kis felületen egy lehatárolhatatlan bronzkori réteg került elő; 90–120 cm mélység között találtuk a bronzkori leleteket (zömmel edénytöredékeket, kevés állatcsontot). Zömük nem a világos homokos talajban, hanem egy barnásfekete, humusszal erősen kevert betöltésben került elő.

A leleteket a Balassa Bálint Múzeumba szállítottuk.

TARI EDIT

441. Pinnye, Kossuth L. u. 28.

(KÖH 52451)

(Győr-Moson-Sopron megye) Kö

2009. október 15-én régészeti szakfelügyeletet láttam el a 137 hrsz. telken, felépítésre kerülő kb. 60 m² alapterületű lóistálló földmunkáinál. Régészeti jelenségek nem kerültek elő, az épület közvetlen, kertként hasznosított környezetében szórványként egyetlen középkori kerámia-töredéket találtam. Valószínűsíthető, hogy az érintett telekre is kiterjed a fenti azonosító számmal nyilvántartott, Kertek-alja megnevezésű lelőhely.

POLGÁR PÉTER

442. Pomáz, Holdvilág-árok

(MRT 13/1 k. 23/17 lh., KÖH 11257)

(Pest megye) Ró, Kk

2009 nyarán és kora őszén, háromszor kéthetes időszakban folytattuk hitelesítő ásatásunkat a Holdvilág-árokban.

Miután 2008-ban a 2005/1-es, az „S” és a legkorábbi 2003-as szelvények összenyitásával lényegében a Nagyszikla-fal és a „Kürtös barlang” bejárata előtti térséget teljes szélességében és mélységében kitisztítottuk, 2009-ben már teljes szélességben folytattuk a kutatást, most már jórészt bolygatatlan területen és mélységben; gyakorlatilag egyetlen szelvénynek tekintve a sziklafalak által határolt területet. A több méteres mélység és biztonsági szempontok miatt is, a bontást vertikálisan három, kb. 1–1,5 m vastag rétegben tudtuk kivitelezni, de ugyanezen okokból kényszerültünk a szelvényfalak folyamatos rézsúsítására is.

A „Kürtös barlanghoz” vezető ösvény elbontása után a Nagysziklafal előtt mintegy 5–8 m-es sávban – a korábbiaknál magasabb szinten – már 2–2,5 m mélyen láthatóvá vált a szabálytalan, faragott bányafenék folytatása, a kézi bányászat további bizonyítékai: lépcsős felületek, és a kifeszített kötőbök medencéi.

A K-i sziklafal alatt is elértük a bányafenéket, mintegy 3,8–4 m mélyen, ill. a sziklafal D-i sarka előtt egy majdnem 3 m széles, és a szelvény Ny-i, mélyebb része felé lejtő „rampa” első 1–2 méterét is megtisztítottuk. Ugyanitt, a betöltésben, 3 m mélyen, 40–50 cm vastagon, apró kötőrmelékéből álló, zöldes színű réteget figyeltünk meg, mely a sziklafaltól távolodva elvékonyodott. Ezt a „bányatörmelékes” réteget már korábban is megtaláltuk az „S”-szelvény legmélyebb részén.

Szintén a 2003-as szelvény területéről, a K-i sziklafal alatti betöltésből – tehát nem a bányafenéken – vízszintes helyzetben egy 2–3. századi, római kori oltárkő tagolásának és arányainak megfelelően kifaragott oszlop került elő. Az itteni tufából készült, a hátsó sarka letört, talán ezért hagyták a helyszínen.

Erről a területről, és hasonló szintről ástunk ki még egy 60 cm magas „piskóta” alakú oszlopfaragványt, mely esetlegesen egy rontott hipocaustumra is emlékeztethet, és még további félig megfaragott, vagy törött, láthatóan megmunkált követ.